

Arkeologisk rapport från Göteborgs stadsmuseum 2018:24

Undersökning: Nordstaden 18:1, kv. Gamla teatern **Lst:s dnr:** 431-19557-2018

Ansvarig institution: Göteborgs stadsmuseum **Eget dnr:** 692/18

Ansvarig för undersökningen: Johan Thörnqvist **Fynd:** Ja Nej

Lägeskoordinater i SWEREF99 12 00: N 6 398 753 / E 147 912

Landskap	Västergötland
Socken/Stad	Göteborg
Fornlämningsnummer	Göteborg 216:1
Fastighet/kvarter	Nordstaden 18:1, kv. Gamla teatern
Fornlämningstyp	Stadslager
Undersökningsår	2018
Typ av undersökning	Schaktningsövervakning
Dokumentationsmaterial	GSMS:180013
Materiallista bifogas	Nej
Datering	1600–1700-tal
<p>Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)</p> <p>Inför provtagning av grundmurens rustbädd grävdes fyra provgropar inom fastigheten Nordstaden 18:1, kv. Gamla teatern. Undersökningen skedde under perioden 2018-06-14 – 2018-06-22. Samtliga schakt grävdes ca 1,5 x 1,5 m med en utgångsnivå mellan 2,72–1,19 m.ö.h. Samtliga schakt grävdes och redovisas nedan enligt single context-metod. Utifrån Olga Dahls historiska efterforskningar kring Göteborgs äldsta tomter skulle de aktuella schakten kunna beröra tomterna 31, 34, 37 och 61 från rote 7 och 8. Bland dessa tomter är det äldsta omnämmandet av namngivna tomtägare från 1644, dvs. det andra skedet i Göteborgs etablering och befästning.</p>	
<p>Resultaten har publicerats i: Denna rapport.</p>	
<p>Sammanställt av, namn och datum Johan Thörnqvist 2018-06-27</p>	

Provgrop 1

Direkt under den gjutna betongplattan, +1,19 m.ö.h., påträffades ett svartbrunt humöst lager (PG1L1), 16–25 cm tjockt och lätt sluttande mot norr. Lagret innehöll större bitar rött och gult tegel, enstaka djurben, brädbitar och pinnar samt spik. Övriga fynd inkluderade kritpipsrester, keramik (yngre rödgods), glas och skoläder. Lagret var sannolikt omrört och stört då inblandade oljerester samt en rörledning i den norra delen av provgropen noterades. Möjligtvis utgör detta lager en markhorisont från när huset uppfördes. Under PG1L1 framkom ett gropigt, möjligtvis trampat, lerlager (PG1L2) som senare visade sig vara naturligt avsatt och sterilt från fynd eller annan inblandning. Inga fynd samlades in från PG1.

Provgrop 2

Provgrop 2 grävdes strax norr om PG1, 1,5 x 1,5 m, +1,74 m.ö.h. Under betongen, ca 15 cm under golvnivån, låg ett omrört mörkbrunt humöst lager (PG2L1), ca 30–40 cm tjockt, med inslag av träflis och träbitar. I västra delen av provgropen, 39 cm under golvytan, påträffades en träkonstruktion (T1) med träplankor. Plankorna, 27 cm breda och 3 cm tjocka, var vertikalt nedkörda i underliggande lager med nord-sydlig riktning. I sydvästra delen av provgropen, på vänster sida om de vertikala brädorna, låg en mindre stock i öst-västlig riktning. Endast en mindre del av stocken frilades inom ramen för provgropen och troligtvis fortsätter den väster om PG2. Ett prov togs här för dendrokronologisk analys, dock utan gynnsamt resultat. I den sydvästra delen av PG2 låg även en horisontellt liggande brädbit (se figur 6 & 7) som skulle kunna ha varit en del av träkonstruktionen, eller alternativt ha fallit ur från sitt ursprungliga läge. T1:s konstruktion och läge gör det troligt att det rör sig om rester av en avfallsbinge. Under PG2L1 och T1 låg ett humöst, mörkt brunsvart och kompakt lager (PG2L2), ca 17 cm tjockt, möjligtvis en äldre markhorisont. Under PG2L2, 58 cm under den nuvarande golvnivån, följde den naturligt avsatta gråleran (PG1L2). Inga fynd påträffades i PG2.

Provgrop 3

Provgrop 3 grävdes i den nordvästra delen av fastigheten, +2,72 m.ö.h. Ca 10 cm under golvbetongen påträffades ett ca 20 cm tjockt gulbrunt sandlager (PG3L1) med rikligt av gult och rött tegel och tegelbrockor, sannolikt från 1800-talet. Intakta rödtegel uppmätte 24 x 5 x 11,5 cm. Gult tegel med texten "TORN..." och "...KOV" samt "JJ" framkom även i detta lager (se figur 9). Under PG3L1 låg ett grått sand- och lerlager (PG3L2), även detta rikligt innehållande främst rött tegel och tegelbrockor. Enstaka skärvor yngre rödgods och en bit fajans påträffades även i detta lager. Under PG3L2 framkom en kallmurad stenmur vilande på en rustbädd av trästockar. Rustbädden bestod av två lager av stockar, de översta lagda i väst/östlig-riktning och de andra i nord/sydlig-riktning. Både den kallmurade stenvuren och rustbädden hör med all sannolikhet till den nuvarande byggnadens grundmur. Då exploateringen inte krävde att provgropen grävdes djupare än ned till rustbädden avbröts schaktningen. Provstick med geospjut gav ett ca 40 cm tjockt humöst lager, till synes likt PG1L1, under rustbädden innan den naturligt avsatta leran PG1L2. Inga fynd samlades in från PG3.

Provgrop 4

Provgrop 4 grävdes i södra delen av fastigheten inom ett mindre utrymme som tidigare fungerat som pannrum. Efter ca 10 cm betong följde ett kraftigt omrört brunt fyllnadslager (PG4L1), ca 70 cm tjockt, innehållande lera, träflis och träbitar. På ett djup av 40 cm påträffades även rustbädden för husgrunden. Under PG4L1 låg ett grått lerlager med inslag av träflis (PG4L2), ca 10 cm tjockt, vilket möjligen skulle kunna tolkas som omlagrade massor från byggandet av vallgraven. Därefter framkom ett svart, torvigt och kompakt lager (PG4L3), 90 cm under golvytan. Sannolikt utgör PG4L3 den äldre markhorisonten från 1600-talet. I kontaktytan mellan PG4L2 och PG4L3 påträffades provgropens enda fynd i form av ett djurben, troligen från nötkreatur. Då exploatörens provtagning av grundmurens rustbädd inte krävde vidare djup avbröts schaktningen. Inga fynd

samlades in från PG4.

Sammanfattningsvis kan konstateras att det inom fastigheten framkom intakta stadslager, inkl. den äldre markhorisonten från 1600-talet samt välbevarade tomtlämningar i form av en trolig avfallsbinge. Aktuell fastighet är fortsatt skyddad av KML.

LITTERATUR

Internet

Dahl, Olga. *Göteborgs tomtägare 1637-1807, Kvarteret Gamla teatern, rote 7.*

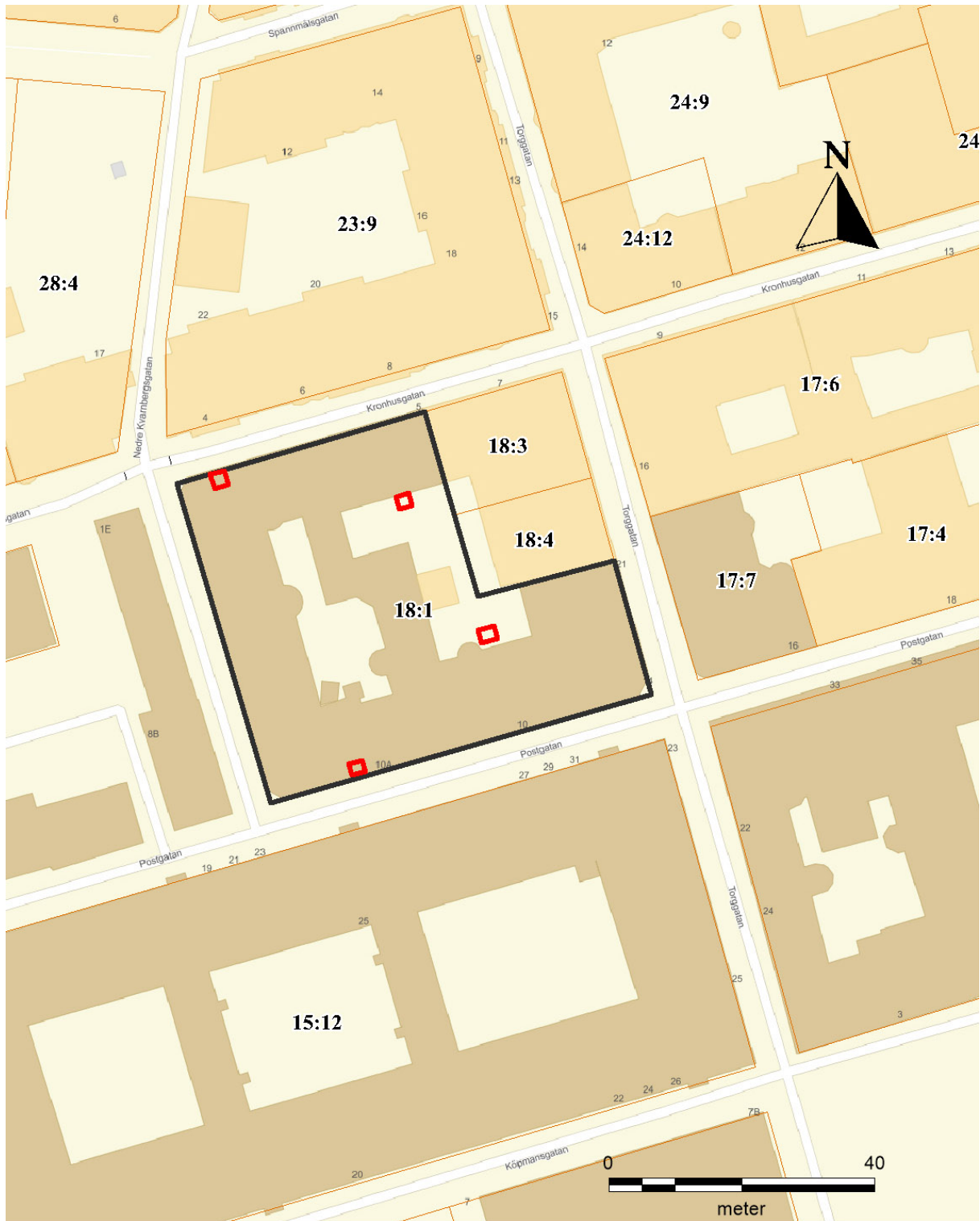
<http://gbgtomter.se/kvarter/GamlaTeatern.html> (2018-06-27)

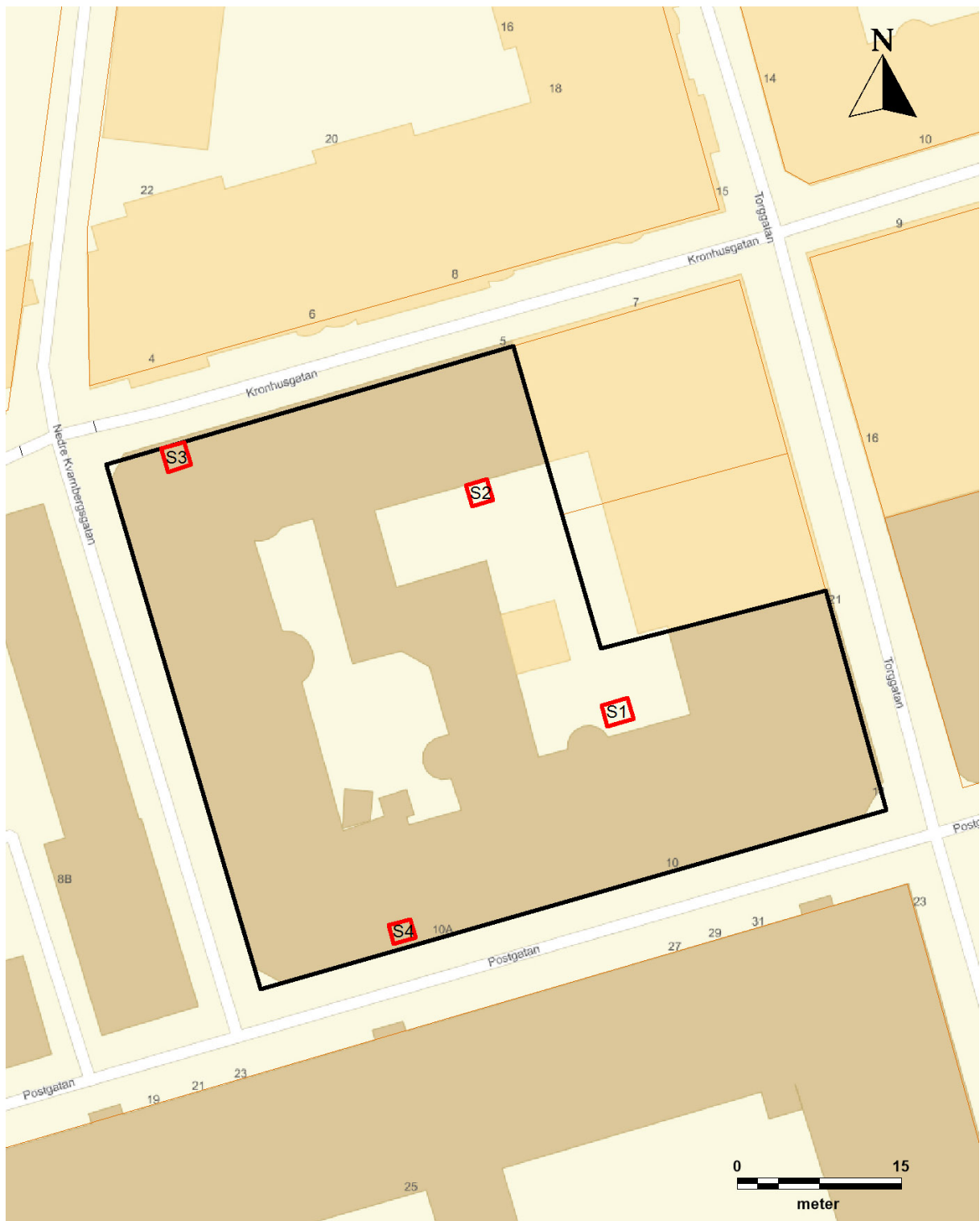
Figur 1. Undersökningens läge i centrala Göteborg. Blå kartan. Skala 1:100 000.

Figur 2. Ortofoto med den aktuella fastigheten Nordstaden 18:1 markerat (blå), strax nordväst om Gustav Adolfs torg i Göteborgs centrum. Skala 1:2500.

Figur 3. Nordstaden 18:1, kv. Gamla teatern samt närliggande fastigheter. Den aktuella fastigheten (svart) och schakt (röd) markerade. Skala 1:1000.

Figur 4. Schaktens läge inom fastigheten. Skala 1:500.

Figur 5. Den gropiga övre delen av PG1L2 i schakt 1. Foto mot sydsydost.

Figur 6. Översiktsbild över schakt 2 med avfallsbingens stående plankor frilagda och den underliggande mörkfärgade markhorisonten i profil. Foto mot sydväst.

Figur 7. Den påträffade träkonstruktionen från schakt 2 i plan. Foto mot väst.

Figur 8. Schakt 3 med delar av grundmuren och tillhörande rustbädd synliga. Foto mot nordnordväst.

Figur 9. Ett urval av det tegel som framkom i PG3L1.

Figur 10. Schakt 4 med grundmur och rustbädd synlig i schaktväggen samt den äldre mörkfärgade markhorisonten i botten. Foto mot sydost.